

Ivo Van Hoves onbehaaglijke komedie

De Morgen, 28 jan 10, Pieter T'Jonck

Zomertrilogie van Toneelgroep Amsterdam, in een regie van Ivo Van Hove, is gebaseerd op drie stukken uit 1761 van de Italiaanse auteur Carlo Goldoni. Hij schetst de lotgevallen van twee vooraanstaande families uit Livorno die zich opmaken om naar hun buitengoed te trekken. Van Hove maakt er een eerst dolkomische maar finaal navrante zedenschets van.

Leonardo (Fedja van Huêt), is verliefd op Giacinta (een briljante Karina Smulders), de dochter van weduwnaar Filippo (Hugo Koolschijn). Hij hoopt haar te huwen en zo de bruidsschat in de wacht te slepen, want zelf leefde hij te lang op grote voet, zodat hij financieel aan de grond zit. De spilzucht van zijn ongehuwde zus Vittoria (Marieke Heebink) is daar trouwens niet vreemd aan.

Giacinta acht Leonardo wel een huwbare partij, maar ze is ook rotverwend door haar vader. Om na te gaan of ze bij de jaloezige Leonardo niet te veel in de pas zal moeten lopen nodigt ze Guglielmo (Barry Atsma) mee uit op vakantie. Dat is niet zo'n beste zet. Ze wordt immers echt verliefd op Guglielmo (of beeldt zich dat in elk geval in), en Guglielmo gaat maar al te graag in op haar gelonk. Intussen heeft Vittoria echter haar zinnen gezet op Guglielmo. Om zich uit een gênante situatie te redden dwingt net Giacinta Guglielmo echter om aan te kondigen dat hij met Vittoria zal huwen.

Dit ingewikkelde verhaal, met tal van nevenplots (onder andere met een glansrol voor Kitty Courbois, een bemiddelde maar bejaarde verliefde weduwe) schetst een samenleving waar alles draait om bezit en schone schijn. Dat wordt door het ensemble in de eerste twee delen met veel verve, op het randje van het hysterische, verbeeld. Talloze malen gooien de personages zich demonstratief op de grond als de zaken niet lopen zoals ze willen. Op een grappige manier merk je zo hoe zelfs in hun gevoelens schijn en werkelijkheid onontwarbaar verstrikt zijn.

Kale werkelijkheid

Het decor zet daarbij de toon. Grote wanden bakenen een reusachtige parketvloer, de speelruimte, af. De krullerige opdruk van de wanden evoceert de rijke decoratie van de salons waarin de trilogie zich afspeelt. De wanden zweven echter even boven de grond. Alsof scenograaf Jan Versweyveld wil zeggen dat het decor een decor voorstelt. Inderdaad: in de wereld van deze liederen is alles decor, dient alles om de schijn op te houden. Als dat op het einde van het stuk niet meer lukt, worden de wanden dan ook opgetrokken om de kale werkelijkheid achter dat decor te tonen.

Dat het niet zo goed afloopt, vermoed je eerst niet. Enkele vrijstaande deuren, waarmee heftig geslagen wordt, suggereren grote salons. Wie deuren zegt, zegt deurenkomedie. Zo begint het stuk ook. Dat betekent echter niet dat Goldoni's sociale satire niet meer relevant zou zijn. Hedendaagse kostuums volstaan ruimschoots om de onhebbelijkheden van de pseudorijken van destijds verrassend herkenbaar te maken.

Toch rijst na enige tijd de vraag of theater, in plaats van tv, nog wel de goede plek is om dat te demonstreren. Het einde van het tweede, en vooral het derde deel, bieden daar echter een overtuigend antwoord op. De actie speelt zich vanaf dan steeds minder tussen de acteurs af. De acteurs, Giacinta voorop, wenden zich met hun twijfels vaak rechtstreeks tot het publiek. Van Hove recycleert zo de oude truc van de terzijde om van het slot van het verhaal een onbehaaglijke sociale commentaar te maken door het publiek rechtstreeks aan te spreken.

Nochtans lijkt dat deel door Goldoni vooral als een moraliserend besluit opgevat. Allen zetten de tering naar de nering, en allen kiezen voor de 'juiste' man of vrouw, dat wil zeggen: degene met wie ze contractueel verloofd zijn. Van Hove volgt die verhaallijn, maar geeft ze een andere betekenis. Hij plaatst hier Fulgenzio (Fred Goessens), een vermogende vriend van de families, op de voorgrond. Schone schijn is aan hem niet besteed, grote gevoelens evenmin, vrouwen minacht hij. Hij neemt de zaken ter hand en zorgt voor een regeling waarvan niemand gelukkig wordt maar die de maatschappelijke en financiële orde herstelt. Hij blijft als laatste over op het kale podium, en steekt zijn duim op. Licht uit.

Zo is duidelijk dat de enige die wint in deze *bonfire of vanities* de boekhouder is, en met hem de abstracte wereld van het kapitaal. De anderen leerden vooral dat hun narcistische uitpattingen stuk lopen tegen deze onverbiddelijke macht. Die veroordeelt hen tot een leven waarin 'het ware' een onbereikbare droom blijft.